

**Stosunki międzynarodowe
na początku XXI wieku
Wybrane aspekty**

50^{lat} Uniwersytetu
Śląskiego
w Katowicach

Stosunki międzynarodowe na początku XXI wieku Wybrane aspekty

Redakcja naukowa
Katarzyna Czornik
Tomasz Okraska
Monika Szynol

Recenzent
MIRON LAKOMY

Spis treści

Wstęp	7
-------------	---

Część I. Teoretyczne aspekty stosunków międzynarodowych

KATARZYNA CZORNIK

Polityka zagraniczna państwa jako jedna z kategorii w nauce o stosunkach międzynarodowych. Wybrane aspekty	13
--	----

Część II. Wybrane problemy stosunków międzynarodowych w Europie na początku XXI w.

MONIKA SZYNOL

Od integracji do stagnacji. Poszerzanie i pogłębianie integracji europejskiej w ramach Unii Europejskiej w XXI w.	39
--	----

AGATA SAWICKA

Migracje z Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej jako wyzwanie i zagrożenie dla bezpieczeństwa Europy Zachodniej	65
---	----

DOMINIK LEŁONEK

Wybrane przyczyny i implikacje kryzysu migracyjno-uchodźczego w skali globalnej	99
---	----

BOŻENA KALISZ

Strefa Schengen a zarządzanie kryzysowe Unii Europejskiej	125
---	-----

BORYS GAWROŃSKI

Obszar euroatlantycki w strategii Federacji Rosyjskiej	143
--	-----

EUGENIUSZ JANUŁA

Federacja Rosyjska – potęga militarna czy fikcja	159
--	-----

SYLWIA DEMEDZIUK

Kierunki gruzińskiej polityki zagranicznej po wojnie rosyjsko-gruzińskiej w 2008 r.	181
--	-----

DAWID PUDŁO

Podaytońska Bośnia i Hercegowina jako przykład niestabilności na Bałkanach – utrzymanie państwowości czy rozpad?	199
--	-----

JAKUB SIOTOR

Nordyckie inwestycje w polskim sektorze energetycznym	217
---	-----

NORBERT WILCZYŃSKI

Zwalczanie przestępczości zorganizowanej jako jedna z form kooperacji państw Grupy Wyszehradzkiej w XXI w.	233
---	-----

**Część III. Wybrane problemy w stosunkach międzynarodowych
w regionach pozaeuropejskich na początku XXI w.**

TOMASZ OKRASKA	
Daleki Wschód w stosunkach międzynarodowych w XXI w.	251
TOMASZ WAŚKIEL	
Nowa Wielka Gra, rosyjsko-chińska rywalizacja w Azji Centralnej	273
MAGDALENA CYRAN	
Indie – Bangladesz: rozwój stosunków bilateralnych w pierwszej dekadzie XXI w.	293
BARTOSZ ROGACZ	
Modernizacja Izraelskich Sił Obronnych w kontekście konfliktu izraelsko-palestyńskiego w XXI w.	309
Noty o Autorach	347
Summary	349
Zusammenfassung	349

Wstęp

Dwie pierwsze dekady XXI w. nacechowane zostały wieloma determinantami silnie destabilizującymi relacje międzypaństwowe, a nawet destrukcyjnie oddziałującymi na kształt stosunków międzynarodowych w wymiarze regionalnym (europejskim, bliskowschodnim, afrykańskim czy azjatyckim) i globalnym. Nowe wyzwania i zagrożenia, które pojawiły się lub szerzej uwydatniły po zamachach terrorystycznych dokonanych przez członków Al Kaidy 11 września 2001 r. na World Trade Center i Pentagon, implikowały, zarówno w perspektywie krótko-, jak i długoterminowej, wieloma przeobrażeniami, w kształcie i charakterze powiązań bilateralnych i multilateralnych pomiędzy państwami w różnych częściach świata. W efekcie tych wydarzeń intensyfikacji uległo poczucie, jak i faktyczne zagrożenie związane z terroryzmem międzynarodowym i fundamentalizmem islamskim. Ataki z 11 września 2001 r. i ich rozległe skutki stały się impulsem do postrzegania areny międzynarodowej przez poszczególnych jej aktorów bardziej w kategoriach pola rywalizacji niż kooperacji. Nastąpiło również zwiększenie roli *hard power* w polityce zagranicznej poszczególnych państw, a tym samym częstsze wykorzystywanie instrumentów, w których obecny jest element użycia siły zbrojnej do realizacji własnych interesów i celów w poszczególnych regionach świata. Tendencje te dotyczyły zarówno polityki mocarstw: Stanów Zjednoczonych (*casus* Iraku), Federacji Rosyjskiej (*casus* Gruzji i Ukrainy), Chińskiej Republiki Ludowej (*casus* Ujgurów), Francji i Wielkiej Brytanii (*casus* Libii), jak i państw mniejszych. Na początku XXI w. niezwykle istotna dla tendencji zachodzących w środowisku międzynarodowym jest również dostrzegalna ewolucja roli i pozycji organizacji międzynarodowych takich jak NATO, ONZ czy UE, a nawet, można rzec, kryzysy i konflikty interesów, które zaczynają stanowić w coraz większym stopniu jedną z determinant ich funkcjonowania. W przypadku Unii Europejskiej szczególnie dotkliwy okazał się kryzys migracyjno-uchodźczy, który stanowił jedną z implikacji wydarzeń Arabskiej Wiosny, której fala przetaczała się przez region Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej począwszy od grudnia 2010 r., a stanowiła m.in. skutek polityki Zachodu wobec państw regionu i wydarzeń takich jak III wojna w Zatoce Perskiej, obalenie reżimu Muammara Kaddafiego w Libii czy trwająca wojna domowa w Syrii. Pojawiły się wówczas pytania o spójność UE, solidarność państw członkowskich, wartość i trwałość zasad, na których zostało oparte jej funkcjonowanie, a nawet możliwość rozpadu w sytuacji postępującego brexitu. W przypadku NATO, mającego stanowić gwarant bezpieczeństwa zarówno w obszarze euroatlantyckim, jak i poza nim, również pojawiły nowe wyzwania i zagrożenia związane m.in. z polityką Federacji Rosyjskiej na obszarze bliskiej zagranicy (Gruzji i Ukrainy), poczuciem zagrożenia na tzw. wschodniej flance NATO i domaganiem

się zwiększenia jego obecności militarnej w tym obszarze, implikacjami Arabskiej Wiosny i niestabilnością południowego sąsiedztwa państw członkowskich Sojuszu, powstaniem i działalnością tzw. Państwa Islamskiego na obszarze Syrii i Iraku, nasileniem tendencji terrorystycznych w Europie Zachodniej związanych z rozwojem radykalnego islamu, kryzysem migracyjno-uchodźczym, czy w końcu wyborami prezydenckimi w Stanach Zjednoczonych i odpowiedzią na pytanie o przyszłość Sojuszu Północnoatlantyckiego i jego nową rolę podczas prezydentury Donalda Trumpa (wartość art. 5 Traktatu Waszyngtońskiego).

Celem niniejszej publikacji jest zatem szeroko pojęta analiza wybranych wyzwań, zagrożeń i problemów w polityce zagranicznej wybranych państw europejskich i pozaeuropejskich, zarówno w relacjach dwu-, jak i wielostronnych w pierwszej i drugiej dekadzie XXI w.

Publikacja zawiera 15 artykułów, podzielonych na trzy części. Dotyczą one kolejno: teoretycznych aspektów stosunków międzynarodowych, procesów i zjawisk zachodzących w Europie na początku XXI w. oraz tendencji w stosunkach międzynarodowych, pojawiających się w pozostałych częściach globu. Autorami poszczególnych opracowań są zarówno pracownicy naukowcy związani z Uniwersytetem Śląskim w Katowicach, jak i doktoranci oraz studenci reprezentujący różne ośrodki akademickie, w tym: Uniwersytet Gdański, Wojskową Akademię Techniczną, Uniwersytet Wrocławski, Akademię Sztuki Wojennej czy Uniwersytet Jagielloński.

Część pierwsza została zatytułowana *Teoretyczne aspekty stosunków międzynarodowych*. Znajduje się w niej tylko jeden artykuł, autorstwa Katarzyny Czornik – *Polityka zagraniczna państwa jako jedna z kategorii w nauce o stosunkach międzynarodowych. Wybrane aspekty*.

W części drugiej niniejszego zbioru, zatytułowanej *Wybrane problemy stosunków międzynarodowych w Europie na początku XXI w.*, znajduje się dziesięć opracowań. Są to kolejno artykuły: Moniki Szynol (*Od integracji do stagnacji. Poszerzanie i pogłębianie integracji europejskiej w ramach Unii Europejskiej w XXI w.*), Agaty Sawickiej (*Migracje z Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej jako wyzwanie i zagrożenie dla bezpieczeństwa Europy Zachodniej*), Dominika Lelonka (*Implikacje kryzysu migracyjno-uchodźczego w skali globalnej*), Bożeny Kalisz (*Strefa Schengen a zarządzanie kryzysowe Unii Europejskiej*), Borysa Gawrońskiego (*Obszar euroatlantycki w strategii Federacji Rosyjskiej*), Eugeniusza Januły (*Federacja Rosyjska – potęga militarna czy fikcja?*), Sylwii Demedziuk (*Kierunki gruzińskiej polityki zagranicznej po wojnie rosyjsko-gruzińskiej w 2008 r.*), Dawida Pudło (*Podaytońska Bośnia i Hercegowina jako przykład niestabilności na Bałkanach – utrzymanie państwowości czy rozpad?*), Jakuba Siotora (*Nordyckie inwestycje w polskim sektorze energetycznym*) oraz Norberta Wilczyńskiego (*Zwalczanie przestępczości zorganizowanej jako jedna z form kooperacji państw Grupy Wyszehradzkiej w XXI w.*).

Natomiast część trzecia, zatytułowana *Wybrane problemy w stosunkach międzynarodowych w regionach pozaeuropejskich na początku XXI w.*, obejmuje cztery opracowania, które przygotowali: Tomasz Okraska (*Daleki Wschód w stosunkach międzynaro-*

dowych w XXI w.), Tomasz Waśkiel (*Nowa Wielka Gra, rosyjsko – chińska rywalizacja w Azji Centralnej*), Magdalena Cyran (*Indie – Bangladesz: rozwój stosunków bilateralnych w pierwszej dekadzie XXI w.*) oraz Bartosz Rogacz (*Modernizacja Izraelskich Sił Obronnych w kontekście konfliktu izraelsko-palestyńskiego w XXI w.*).

Należy podkreślić, iż prezentowany zbiór jest inicjatywą związaną z 15-leciem funkcjonowania Koła Naukowego Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Stanowi on niejako podsumowanie pewnego etapu jego działalności oraz wpisuje się w działania na rzecz aktywizacji ogólnopolskiego studencko-doktoranckiego ruchu naukowego, o czym świadczy zaangażowana w projekt liczba młodych badaczy reprezentujących różne ośrodki naukowe z całego kraju. Ponadto publikacja stanowi kontynuację badań prowadzonych przez pracowników Zakładu Stosunków Międzynarodowych Instytutu Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Katarzyna Czornik, autorka tekstu wprowadzającego, od 2012 roku pełni funkcję opiekuna Koła Naukowego Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Redaktorzy publikacji pragną złożyć wyrazy podziękowania opiekunowi naukowemu Panu Profesorowi Mieczysławowi Stolarczykowi za okazaną życzliwość oraz niezwykle cenne wsparcie merytoryczne udzielane podczas opracowywania niniejszego zbioru. Redaktorzy dziękują również Panu Profesorowi Mironowi Lakomemu z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach za przygotowanie recenzji wydawniczej.

Katarzyna Czornik
Tomasz Okraska
Monika Szynol

Summary

International Relations at the Beginning of the 21st Century. Selected Aspects

The first two decades of the 21st century were characterised by numerous determinants that strongly destabilise interstate relations, and even have a destructive influence on the shape of international relations in the regional (European, Middle East, African or Asian) and global dimension. The aim of this publication is to offer a broadly understood analysis of selected challenges, threats, and problems in foreign policy of selected European and non-European countries, both in bilateral and multilateral relations in the first and second decade of the 21st century. The studies concern, inter alia, the theoretical aspects of international relations, processes, and phenomena taking place in Europe at the beginning of the 21st century and trends in international relations appearing in other parts of the globe.

Zusammenfassung

Internationale Beziehungen an der Schwelle zum 21. Jahrhundert. Manche Aspekte

Die zwei ersten Dekaden des 21. Jahrhunderts waren durch zahlreiche Determinanten gekennzeichnet, welche die internationalen Beziehungen destabilisierten oder sogar auf deren Stand im regionalen (europäischen, nahöstlichen, afrikanischen, asiatischen) und globalen Ausmaß destruktiv wirkten. Das Ziel der vorliegenden Publikation ist eine groß angelegte Untersuchung von ausgewählten Herausforderungen, Bedrohungen und Problemen in der Außenpolitik einiger europäischer und außereuropäischer Länder in den zwei ersten Dekaden des 21. Jahrhunderts, sowohl in bilateralen als auch multilateralen Beziehungen. Die Abhandlungen betreffen u.a.: theoretische Aspekte der internationalen Prozesse und der in Europa und in anderen Erdteilen an der Schwelle zum 21. Jahrhundert stattfindenden Phänomene und zu beobachtenden Trends.

Wydanie na prawie maszynopisu gwarantowanego

Skład, opracowanie DTP
Beata Klyta

Copyright © 2017 by Uniwersytet Śląski
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISBN 978-83-226-3374-8
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-226-3379-3
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Uniwersytet Śląski
ul. Bankowa 12, 40-007 Katowice

Wydanie I. Liczba ark. druk.: 22,0; ark. wyd.: 29,0. Cena 38 zł (+VAT).
Wydrukowana na papierze offsetowym 90 g.
Do składu użyto krojów pism: Minon Pro oraz Myriad Pro.
Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.”, Sp. K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław